

Kadernota Transitievisie warmte

Team Milieu gemeente Dalfsen
[09 september 2020]

Inhoud

INLEIDING	3
TRENDS EN ONTWIKKELINGEN	4
AMBITIES	7
UITGANGSPUNTEN	11
PROCEDURELE UITGANGSPUNTEN.....	13

Inleiding

De warmtetransitie, is onderdeel van de energietransitie en is het proces om tot een aardgasvrije verwarmde gebouwde omgeving te komen. Het opwekken van warmte en koude voor gebouwen gebeurt in Nederland sinds de jaren zestig grotendeels met aardgas. De transitie van fossiele naar duurzame warmtebronnen voor woningen en gebouwen is daarom een belangrijke opgave in de energietransitie. In het nationaal Klimaatakkoord zijn onder meer afspraken gemaakt over de gebouwde omgeving. De belangrijkste hiervan is dat een kwart van alle woningen in Nederland in 2030 van het aardgas af moet zijn, en dat in 2050 de gehele gebouwde omgeving (woningen en andere gebouwen) aardgasvrij moet zijn.

Het slagen van de warmtetransitie is een gedeelde verantwoordelijkheid van overheden, bedrijven en inwoners. Gemeenten hebben een belangrijke rol in de transitie. Zij moeten een transitievisie warmte (TVW) opstellen en hebben een regierol met betrekking tot het hele proces richting het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving. Dit gebeurt wijk voor wijk, en de gemeente beslist welke wijk wanneer aan de beurt is. Dit legt zij in overleg met relevante stakeholders vast in een transitievisie warmte of TVW. In het nationaal Klimaatakkoord staat dat deze uiterlijk eind 2021 door de gemeenteraad moet worden vastgesteld en daarna opgenomen in de omgevingsvisie.

In de TVW voor de gemeente Dalfsen wordt het volgende beschreven:

- Het tijdsplan waarin alle, circa 11.000, woningen en gebouwen in de gemeente aardgasvrij en duurzaam verwarmd gaan worden.
- De manier waarop we dit gaan communiceren en op welke manier participatie bij de uitvoering opgepakt gaat worden.

Ter voorbereiding op de TVW hebben de gemeente Dalfsen, gemeente Hardenberg en gemeente Ommen samen een sprintsessie georganiseerd in oktober 2019 waar de voorbereidingen zijn gestart voor de transitievisie warmte. Hierbij is globaal gekeken naar wat de warmtevraag is en wat de potentie van beschikbare duurzame bronnen is in de gemeente Dalfsen. Bij de sprintsessie waren enkele stakeholders betrokken. Daarnaast is in 2019 de Energiemix gemeente Dalfsen opgesteld waarin staat beschreven op welke wijze vorm wordt gegeven aan de energietransitie, waar de TVW onderdeel van uitmaakt. Ook loopt er via de Regionale Energiestrategie (RES) een traject over de warmte en rekt het Planbureau voor de Leefomgeving aan de technische data. Om verder vorm te geven aan de voorbereiding op de TVW is dit document, de *Kadernota Transitievisie Warmte* opgesteld.

Deze kadernota beschrijft kort de landelijke ontwikkelingen op het gebied van de warmtetransitie, gaat in op de huidige situatie in Dalfsen en welke ambities de gemeente Dalfsen heeft op het gebied van de warmtetransitie. Hierbij is gekeken naar bestaande (visie)documenten en zijn interne- en een aantal externe stakeholders gevraagd bij te dragen. Uit deze ambities komen uitgangspunten naar voren die globaal vertaald zullen worden in een verdere aanpak waarbij verschillende scenario's beschreven zullen worden voor wat betreft de rol van de gemeente Dalfsen.

Trends en ontwikkelingen

Landelijke ontwikkelingen

Klimaatakkoord

In 2016 ondertekende Nederland het Klimaatakkoord van Parijs en deed daarmee een toezegging om aan het vergaand terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen te voldoen, waaronder CO₂. Eén van de manieren om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen is het verminderen van het aardgasgebruik. Omdat Nederland een aardgasvrije gebouwde omgeving als doel heeft gesteld voor uiterlijk 2050, moeten er de komende jaren gefaseerd veel gebouwen van het aardgas afgesloten worden. Dit is inclusief bedrijfspanden, maar exclusief de warmte die bedrijven gebruiken voor productieprocessen.

Zoals in de inleiding al benoemd krijgt de gemeente Dalfsen een regierol in opstellen van een TVW. In deze visie staat het tijdpad voor de (stapsgewijze) aanpak richting aardgasvrij (welke wijken/buurtten eerst) en welke alternatieve warmtebronnen hier voor gebruikt kunnen worden. Door hier nu veel aandacht aan te besteden, en door de verschillende oplossingsrichtingen en bijbehorend ruimtegebruik met elkaar te vergelijken, ontstaat er een goed onderbouwde TVW. Het betrekken van relevante stakeholders is een essentieel onderdeel bij de totstandkoming van de TVW.

De TVW wordt geconcretiseerd in wijkuitvoeringsplannen. Voor buurten en wijken waarvan de transitie vóór 2030 is gepland, maakt de gemeente ook de potentiële alternatieve energie-infrastructuren bekend voor eind 2021. Dit wordt verwerkt in de wijkuitvoeringsplannen (WUP). Hierin staat aangegeven welk besluit is genomen over het definitieve warmtealternatief voor een wijk en het moment waarop deze van het aardgas gaat met als einddoel aardgasvrij te zijn.

De Omgevingswet

Op 1 januari 2022 wordt de nieuwe Omgevingswet van kracht. Met de komst van de Omgevingswet wordt ook het instrument omgevingsvisie ingevoerd. Ook de uitwerking van de warmtetransitie krijgt hierin aandacht. De uitwerking van de transitievisie warmte krijgt zodoende ook een plek in de omgevingsvisie.

In de Omgevingswet wordt eveneens gestuurd op een integrale werkwijze bij het opstellen van plannen. Hierdoor wordt gericht gekeken naar opgaves en worden belangen gebiedsgericht afgewogen.

Met de Omgevingswet krijgt ook participatie een centrale rol. Het tijdig betrekken van stakeholders in het proces om tot een gedragen visie te komen, ofwel een duidelijk participatieplan, wordt daarmee een belangrijke opgave én een vereiste.

Regionale ontwikkelingen

De Regionale Energiestrategie (RES)

De warmtetransitie is direct en nauw verbonden met de Regionale Energiestrategie (RES). Elke regio levert een Regionale Structuur Warmte (RSW) op, als onderdeel van de RES. Provincies, gemeenten en waterschappen stellen deze gezamenlijk op en betrekken daarbij netbeheerders en warmtebedrijven.

De RSW bestaat uit het inzicht verwerven in de warmtevraag en het warmte-aanbod, een beschrijving van de mogelijkheden voor nieuwe te ontwikkelen bovengemeentelijke warmte-infrastructuur en een toelichting op het participatieproces

Iedere RES-regio gaat in de RSW na of op lokaal niveau, in de verschillende TVW's gebruik gemaakt gaat worden van bronnen die bovengemeentelijke potentie hebben of buiten de eigen gemeente liggen. Afstemming met buurgemeenten is daarom een onderdeel van de participatie.

Lokale ontwikkelingen

Het gemiddelde gasverbruik van een huishouden in Nederland is volgens het Nibud circa 1.340 m³. We gebruiken dit om ons huis te verwarmen, om water te verwarmen en om op te koken. Het verwarmen van onze woningen neemt hierbij het grootste gedeelte in (ca. 75 %). De belangrijke eerste stappen in de warmtetransitie zijn daarom het efficiënter gebruik van warmte (tegenaan verspilling) en het isoleren van onze woningen.

In de [Energimix](#) (2019) staat beschreven hoe wij de toekomstige energieopwekking en het –verbruik in de gemeente Dalfsen voor ons zien. De ambitie is om zo veel mogelijk gebruik te maken van lokaal opgewekte energie. Een belangrijke stap hier naar toe is gebruik te maken van duurzame warmte voor het verwarmen van woningen en gebouwen. Momenteel is 99,4% van de woningen in Dalfsen aangesloten op het aardgasnet. Daarom is het van belang dat de gemeente Dalfsen plannen maakt hoe ze de transitie van fossiele naar groene energie gaan vormgeven. De noodzaak van een aardgasloos Dalfsen wordt, nu het Rijk stopt met de gaswinning in Groningen, immers nog urgenter. Duidelijk is dat er op grote schaal duurzame energie moet worden gaan opgewekt.

Uit het onderzoek blijkt dat de totale potentie van energiebronnen in de gemeente ruim voldoende is om in de toekomstige vraag van warmte en elektriciteit te voorzien. De belangrijkste bronnen zijn wind, zon en biomassa. Andere bronnen zijn op basis van de huidige stand der techniek minder belangrijk, of op korte termijn niet kansrijk.

In de Energimix zijn de uitgangspunten geformuleerd dat we maximaal inzetten op besparing, we de potentie van duurzame warmte maximaal benutten en dat we inzetten op de ontwikkeling van hernieuwbaar gas. De resterende vraag zal ingevuld moeten worden door duurzame elektriciteit opgewerkt door zon, wind en biomassa. Dit vertaalt zich in de volgende opgaves die gerealiseerd moeten worden om energieneutraal te worden:

- In Dalfsen wordt jaarlijks 1492 TJ energie verbruikt (in 2016)
- Uitgangspunt is een jaarlijkse besparing van 1,5% = totaal 284 TJ in 2030;
- Afgelopen jaren gerealiseerde duurzame energie 212 TJ
- Realisatie bestaande plannen 229 TJ
- Realisatie van duurzame warmte 250 TJ;
- Realisatie van houtige biomassa en biogas van 125 TJ;

- Realisatie van duurzame elektriciteit van 392 TJ.

1 TJ warmte	= 31.650 m ³ gas / 27.800 uur warmte uit een gaskachel / Het gasverbruik van ruim 18 woningen in Dalfsen
1 TJ elektriciteit	= 277.778 kWh / 2.940.000 branduren van een gloeilamp (40 watt) / elektriciteitsverbruik van ca. 49 woningen in Dalfsen

Tabel 1: toelichting warmte en elektriciteit

Als het Nationale Klimaatdoel wordt aangehouden, zal de energievraag verder moeten dalen door besparing en de rest opgevangen worden via de genoemde bronnen.

Energievraag

Uit de Energiemix 2019 komt een energievraag naar voren van 1492 TJ, met de voorgestelde besparingen zal deze vraag met 284 TJ afnemen tot 1208 TJ in 2013¹. Al geplande energieprojecten zullen een gedeelte van deze TJ voor hun rekening nemen, waardoor er een kleiner gedeelte nog verduurzaamd moet worden. De genoemde energievraag is een momentopname, dat uitgaat van een status quo tot 2030. De realiteit is echter dat de energiebehoefte wel elk jaar een stijgende tendens kent, als gevolg van bijvoorbeeld uitbreiding van bedrijven en nieuwe woonwijken. Ook gaat de Energiemix uit van een jaarlijkse besparing. Hiervan is niet bekend of deze ook daadwerkelijk gehaald wordt.

Potentiële energiebronnen

Voor Dalfsen is, in de Energiemix, onderzoek gedaan naar de potentie voor diverse duurzame energiebronnen die er in Dalfsen beschikbaar zijn (zie tabel 2). De energiebronnen zijn verdeeld in warmtebronnen, bronnen voor duurzame elektriciteit en alternatieve gassen. Ingezoomd wordt op restwarmte, lage temperatuurwarmte (zoals riothermie, aquathermie), geothermie, biomassa, groengas, waterkracht, wind- en zonne-energie en waterstof. Per bron is onderzocht wat de theoretische potentie is en in hoeverre dit haalbaar of realiseerbaar is. Vervolgens worden de diverse bronnen kort toegelicht, geordend naar potentie. Een kleinere potentie betekent hierbij niet dat het niet interessant is voor benutting, maar wel dat het niet op grote schaal kan worden ingezet.

¹ Ervan uitgaande dat de voorgenomen en gewenste energiebesparing wordt gerealiseerd.

Bron	Potentie	Potentie in TJ		Haalbaarheid en/of toelichting
		Min.	Max.	
Warmte				
Restwarmte	Geen	0		Beperkte hoeveelheid restwarmte beschikbaar in de gemeente, deze is echter niet bruikbaar.
Geothermie	Geen	0		Naast beperkte technische potentie (geen kansrijk gebied); geen grote warmteafnemers of bestaande warmtenetten. Daardoor geen haalbare businesscases.
Biomassa (houtig)	Beperkt	31		Potentie in verhouding tot investering zeer beperkt. Beperkt beschikbaar voor gebruik in biomassaketels.
Laag temperatuur warmte:				
- TEO (oppervlaktewater)	Groot	212		Veel potentie, maar laag temperatuur warmte is alleen geschikt voor relatieve nieuwe (bouwjaar > 1992) en goed geïsoleerde (> label B) woningen. Indien aquathermie wordt ingezet dan moet een keuze worden gemaakt: óf TEA óf Riothermie, beiden tegelijk is niet mogelijk.
- TEA (afvalwater)	Beperkt	15		
- Riothermie	Beperkt	15		
- TED (drinkwater)	Beperkt	10		
- Warmte en koudeopslag	Groot	595		
Subtotaal warmte:		878		
Elektriciteit				
Wind	Groot	190	710	Potentie op basis van 4 tot 7 windturbines (tot max. 333 TJ) met een vermogen van 4MW en 180m tiphoogte. Doorgroei tot 710 TJ bij een integrale gebiedsontwikkeling op basis van 4-8 turbines extra.
Zon op land	Groot	91	364	Op basis van 0,5-2,4 % van beschikbaar oppervlak voor zon.
Zon op dak	Groot	100	300	Theoretisch geschikt dakoppervlak beschikbaar voor 400.000 panelen (300 TJ), in de mix wordt uitgegaan van in ieder geval 1/3 opvulling (100 TJ).
Waterkracht	Beperkt	3	3	Bron is zeer beperkt, max. 250 huishoudens.
Subtotaal elektriciteit:		384	1377	
Alternatief gas				
Slibvergisting	Beperkt	3		Potentieel beperkt, eventueel i.c.m. vergisting van andere stromen.
Biogas (vergisting mest en reststromen biomassa)	Groot	50	150	In totaal 1783 TJ/jaar potentieel; maximaal 150 TJ als haalbaar.
Waterstof	Geen	0		Geen bron; in de toekomst naar verwachting wel energiedrager (als opslag van duurzame energie).
Subtotaal alternatief gas:		153		
TOTAAL		1315	2408	

Tabel 2: Potentie per duurzame energiebron (bron: Energiemix 2019)

Lokaal energiebedrijf

In het najaar van 2020 loopt er een onderzoek naar de mogelijkheden om een lokaal energiebedrijf op te richten. De grootste kansen voor dit bedrijf liggen in de (ondersteuning) van projecten ten behoeve van energieproductie en energieopslag. Eventuele ontwikkelingen op het gebied van het lokaal energiebedrijf zullen meegenomen worden in de Transitievisie Warmte.

Ambities

Gemeente Dalfsen – beleidsplan Duurzaamheid 2017 -2025

De gemeente Dalfsen heeft als ambitie een duurzaam leefbare gemeente te zijn. Op verschillende duurzaamheidsgebieden is Dalfsen een koplopergemeente, zo liepen we voorop bij het gasloos bouwen. Waar mogelijk willen we deze koploperpositie graag behouden. Om energieneutraal te worden moet er allereerst worden ingezet op energiebesparing en vervolgens op het opwekken van duurzame energie. Zolang er nog fossiele (grijze) brandstoffen worden gebruikt voor verwarming, is het van belang dit zo efficiënt mogelijk te doen.

Over deze nieuwe ambities is gesproken met een aantal medewerkers van diverse afdelingen van de gemeente Dalfsen.

Aan de medewerkers van de gemeente is gevraagd welke raakvlakken zij zien met hun eigen domein en op welke wijze dit vertaald kan worden in deze kadernota. Ook is gevraagd op welke manier de ambities van de gemeente aangescherpt zouden kunnen worden.

Uit deze gesprekken zijn veel overeenkomstige aandachtspunten benoemd:

- De manier waarop toekomstige keuzes worden gemaakt is belangrijk (participatie en communicatie);
- De TVW komt tot stand in samenspraak met de inwoners;
- De basis moet van onderop komen: initiatieven vanuit de wijken;
- Bewustwording van alle inwoners is een belangrijke opgave;
- Zorg ervoor dat bewoners in staat worden gesteld de juiste keuzes te maken;
- De volgorde van wijkuitvoeringsplannen kan niet alleen gebaseerd worden op het bouwjaar van wijken. Sociale aspecten spelen ook een rol in de keuze (bijvoorbeeld leeftijdsopbouw, gezinssamenstellingen, inkomensverdeling);
- Koppel de opgave van de warmtetransitie aan fysiek geplande werkzaamheden, maar kijk ook naar andere opgaves in de wijk.
- De TVW moet adaptief zijn, waarbij er ruimte is voor technologische ontwikkelingen;

Afwegingen: Coalitieakkoord & Raadsagenda

In de warmtetransitie spelen een aantal belangrijke onderliggende afwegingen een rol. Een aantal van deze afwegingen komt ook terug in het huidige coalitieakkoord en de raadsagenda.

Maatschappelijke afweging

Ook staat in het coalitieakkoord dat grote waarde wordt gehecht aan samenwerking. Het is daarom een prioriteit om deze participatie tussen overheid en inwoners, projectontwikkelaars en organisaties (zoals bijvoorbeeld woningcorporaties, maar ook welzijnsorganisaties) soepel te laten lopen.

Sociale afweging

De manier waarop wijken aardgasvrij worden gemaakt verschilt van wijk tot wijk. Het begint vaak met één of meer initiatiefnemers die het idee oppakken om de wijk aardgasvrij te maken. Dat kan een bewonersinitiatief zijn, maar ook een corporatie, de netbeheerder of de gemeente. De aanleiding kan verschillen. Van gedreven bewoners die hun wijk toekomstbestendig willen maken, de netbeheerder die ziet aankomen dat de aardgasleiding die vervangen moet worden, de corporatie die voor een renovatieopgave staat tot de gemeente die gepland heeft om het riool te vervangen of de leefbaarheid in de wijk te verbeteren. Om een wijk effectief aardgasvrij te kunnen maken, moeten alle belanghebbenden betrokken worden en blijven. *Want je hebt elkaar nodig om keuzes te maken en beslissingen te nemen.*

(Ruimtelijke) inpassing

Het opwekken van duurzame energie is veelal fysiek zichtbaar in het landschap. Maar ook (vergroten van) het gebruik van elektriciteit kan effect hebben op de fysieke omgeving. Daarom is het belangrijk dat bij duurzaamheidsinitiatieven en de gevolgen daarvan, naar een goede inpassing wordt gekeken en draagvlak in de omgeving belangrijk is, op ruimtelijk, landschappelijk en sociaal gebied.

Voor wat betreft de energietransitie en de TVW komt de ruimtelijke inpassing op twee manieren terug. De inpassing van grootschalige opwekking is de eerste. De ruimtelijke impact in de wijken door benodigde infrastructuur is de tweede.

Financiën en organisatie

De transitie naar aardgasvrije wijken vraagt investeringen. Veel daarvan komen niet bij de gemeente te liggen, maar bij verschillende stakeholders. Het is voor de gemeente van belang om te weten hoe de kostenstructuren van oplossingen opgebouwd kunnen zijn, hoe de oplossingen voor de diverse wijken gefinancierd kunnen worden en hoe zij kunnen meedenken met het inzetten van mogelijke financiële oplossingen voor de verschillende doelgroepen. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan gebouw gebonden financiering en het inzichtelijk maken van (Europese) subsidiemogelijkheden.

De TVW en de uitwerking er van in de wijkuitvoeringsplannen vraagt om een grote betrokkenheid van zowel de gemeentelijke organisatie als de inwoners van de gemeente. Het creëren van benodigd draagvlak en het uitwerken van integralen plannen zijn hier de reden van.

In het Klimaatakkoord is vastgelegd dat in 2020 onafhankelijk onderzoek wordt gedaan naar de uitvoeringslasten van het akkoord. De Rijksoverheid heeft voor het onderzoek een adviesaanvraag ingediend bij de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB). De ROB wordt gevraagd advies te geven over wat de extra uitvoeringslasten voor decentrale overheden zijn op alle 5 sectoren van het Klimaatakkoord, hierop te reflecteren en aan te geven wat de bekostigingswijze kan zijn. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in het kader van artikel 2 Financiële-verhoudingswet. Volgens deze wet wordt voor beleidsvoornemens van het Rijk die leiden tot de uitoefening van andere taken door gemeenten, aangegeven wat de financiële gevolgen zijn voor de gemeenten en via welke bekostigingswijze dit kan worden opgevangen.

Zoals benoemd komt een groot deel van de uitvoeringskosten niet te liggen bij de decentrale overheden maar bij de verschillende stakeholders. Van belang is om te realiseren dat het uitvoeren van de TVW daardoor ook afhankelijk is van de financiële middelen die door de Rijksoverheid en overige stakeholders beschikbaar worden gesteld in deze transitie.

Stakeholders

Voor deze kadernota is eveneens gesproken met 4 key-stakeholders, te weten:

- Woonstichting Vechthorst
- Enexis
- Waterschap Drents Overijsselse Delta
- Een afvaardiging van Duurzame Dorpen

Tijdens deze gesprekken is gevraagd welke ambitie en visie de betreffende stakeholders hebben op het gebied van de warmtetransitie, welke ontwikkelingen zij als belangrijk ervaren voor warmtetransitie in de gemeente Dalfsen en welke rol zij voor zichzelf zien in het vervolgtraject.

De belangrijkste bevindingen uit deze gesprekken zijn:

- Afhankelijk van de keuze van alternatieve bronnen, heeft de warmtetransitie een impact op de openbare ruimte (all-electric heeft een grotere impact dan een alternatief gas)
- De opgave voor de warmtetransitie kent een sterk lokaal karakter en is voor elke gemeente uniek;
- Zorg voor handelingsperspectief voor iedereen. Hierbij wordt bedoeld dat inwoners en bedrijven weten welke stappen ze kunnen en moeten nemen en wat goede momenten hier voor zijn;
- Belangrijke succesfactoren voor de warmtetransitie zijn een duidelijke communicatie en brede participatie;
- Koppel de warmtetransitie aan andere opgaves in wijken (klimaatadaptatie, leefbaarheidsplannen, fysieke opgaves in de openbare ruimte)
- Maak gebruik van bestaande initiatieven en faciliteer nieuwe ideeën

Uitgangspunten

Op basis van de inventarisatie van de landelijke trends, de situatie in de gemeente Dalfsen, de opgaves en ambities van de gemeente Dalfsen en meegegeven aandachtspunten van interne en externe stakeholders zijn de volgende uitgangspunten binnen de wettelijke kaders geformuleerd.

Participatie

1. De basis voor de warmtetransitie is dat er voor elke inwoner van de gemeente Dalfsen vanaf vaststelling van de visie een handelingsperspectief ontstaat. Ook voor de bewoners en bedrijven die niet in de wijken wonen waarvoor als eerste een wijkuitvoeringsplan wordt opgesteld.
 - Niet alle wijken zullen de opgave hebben om voor 2030 van het aardgas af te gaan. Toch zijn er inwoners in andere wijken die ook in de periode tot 2030 aan de slag gaan met hun woning of bedrijf. Zij moeten en kunnen, vooruitlopend op het aardgasloos worden na 2030, nu al aanpassingen doen die het proces positief beïnvloeden.
2. Het handelingsperspectief is gebaseerd op het nemen van maatregelen aan woningen en wordt door middel van een stappenplan gepresenteerd.
 - Aan de hand van logische stappen worden inwoners en bedrijven gestimuleerd en gefaciliteerd in het op termijn aardgasvrij maken van hun woningen of bedrijf.
3. De participatie vindt 'van onderop' plaats. Er wordt ruimte geboden voor initiatieven, binnen de wettelijke kaders, uit de wijk.
 - Om in de wijken draagvlak te creëren wordt geïnterviewd welke initiatieven al lopen in de wijk en waar er initiatieven kunnen worden opgestart.
4. Communicatie en participatie krijgen een centrale plek in de TVW. Hierbij wordt zowel een digitaal als een, waar mogelijk, fysiek traject opgestart. Waar mogelijk wordt de participatie van de warmtetransitie gekoppeld aan die van de omgevingsvisie.
 - De warmtetransitie komt 'achter ieders voordeur'. Dit zorgt er voor dat het voor de inwoners en bedrijven van groot belang is dat er duidelijke en transparante communicatie en participatie plaatsvindt. Zowel voor het creëren en behouden van draagvlak als voor het stimuleren van het doen van aanpassingen.

Integraal

5. De transitievisie warmte wordt zo veel mogelijk en waar mogelijk integraal gekoppeld aan fysieke opgaves vanuit het ruimtelijke en sociale domein (vb. vervanging riolering, waterleiding, gasnetten, infrabeheer, klimaatadaptatie). Hiervoor wordt een werkwijzer opgesteld voor alle relevante afdelingen.
 - De uitwerking van de warmtetransitie zorgt voor fysieke ingrepen in de openbare ruimte. Daar waar vanuit andere beleidsvelden of programma's ook opgaves zijn in de openbare ruimte zullen deze zoveel mogelijk gekoppeld worden aan die van de warmtetransitie (mits dit qua planning afgestemd kan worden).
6. Bij de keuze voor alternatieven wordt de ruimtelijke impact op de fysieke leefomgeving vooraf inzichtelijk gemaakt, beoordeeld en meegewogen.
 - Elke alternatieve bron zal haar eigen impact op de fysieke leefomgeving van de inwoners hebben. Deze impact, bijvoorbeeld het plaatsen van extra transformatorhuisjes, moet inzichtelijk gemaakt worden voor de afweging.

Wijkuitvoeringsplannen

7. De keuze voor de eerste wijkuitvoeringsplannen is gebaseerd op fysieke en sociale kenmerken van de wijk, aangevuld met initiatieven uit de wijken.
 - Door een keuze te maken op basis van een brede afweging krijgen bestaande initiatieven de ruimte en worden keuzes gemaakt op basis van meer aspecten dan alleen maar de fysieke karakteristieken van de wijk.
8. Voor de wijkuitvoeringsplannen wordt in eerste instantie verkend of lokale warmtebronnen toepasbaar zijn.
 - Hoewel van sommige lokale warmtebronnen (o.a. energie uit oppervlaktewater, warmte-koudeopslag) gesteld wordt dat ze niet de gemeente brede oplossing zullen bieden, moet de beschikbare potentie zoveel mogelijk benut worden.

Betaalbaar en besparing

9. Betaalbaarheid en betrouwbaarheid zijn belangrijke uitgangspunten, waarbij de energierekening voor de inwoners betaalbaar moet blijven.
 - Om tot een breed gedragen visie te komen, moet er vertrouwen zijn in de voor te dragen alternatieve bronnen en de manier waarop deze zorgen voor een minimaal gelijkblijvend comfortniveau. Tevens moet de transitievisie duidelijkheid geven over hoe bewoners en bedrijven een betaalbare energierekening houden.
10. Efficiënt gebruik en besparing van warmte staat voorop in de transitievisie.
 - De Energiemix 2019 gaat uit van een jaarlijkse besparing op de totale energiebehoefte. Dit is ook het vertrekpunt van de transitievisie warmte. Die daarmee ook als doel heeft de besparing en het efficiënt gebruik te stimuleren.

Toekomstgericht

11. De transitievisie warmte heeft een adaptief karakter. Dat wil zeggen dat het ruimte houdt voor mogelijke technologische ontwikkelingen en innovatie.
 - De warmtetransitie beslaat de periode tot 2050. In die periode is het goed voor te stellen dat er (technologische) ontwikkelingen zullen zijn, waarvan de potentie nu nog niet goed in beeld is. Tegelijkertijd moeten er keuzes worden gemaakt. De transitievisie moet aandacht hebben voor dit spanningsveld.
12. Bij de totstandkoming van de wijkvolgorde moet rekening gehouden worden met een realistische planning voor wat betreft planning en uitvoering.
 - De mogelijk benodigde aanpassingen aan woningen, openbare ruimte en infrastructuur vragen veel benodigde capaciteit van betrokken partijen. Zowel in de planvorming als in de uitvoering. Die capaciteit moet over de jaren goed verdeeld worden.

Procedurele uitgangspunten

De warmtetransitie staat voor de deur, maar de snelheid en invulling er van zijn nog niet concreet in te vullen. Dat er iets moet gebeuren staat vast, maar op welke manier de gemeente hier invulling aan geeft is een keuze.

Momenteel wordt door de ministeries van BZK en EZK in overleg met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, bezien wat de regierol bij het aardgasvrij maken van gebieden precies moet inhouden. Hierbij wordt ook gekeken welke bevoegdheden gemeenten moeten hebben om die regierol naar behoren te vervullen. Dit gebeurt in het kader van de verdere uitwerking van de wetgevingsagenda wijkgerichte aanpak. Daarbij wordt onder meer naar mogelijkheden voor doorzettingsmacht gekeken.

De regiescenario's van de warmtetransitie

Vooruitlopend op de bevoegdheden die het moet gaan krijgen is het van belang dat er nagedacht wordt welke rol als regisseur de gemeente wil oppakken. Door het programma aardgasvrije wijken (PAW) worden vier onderscheidende rollen gedefinieerd. De verschillende rollen zijn gebaseerd op de snelheid waarmee de gemeente de transitie vorm wil geven, de mate van integraliteit en de manier waarop participatie ingevuld wordt.

De afwachtende regisseur

In deze rol werkt de gemeente alleen aan de hoogstnoodzakelijke en verplichte opgaves in de warmtetransitie. Er wordt gewacht op ontwikkelingen in de techniek, kosten en wet- en regelgeving. Alleen noodzakelijk stakeholders worden geconsulteerd en de opgave wordt opzichzelf staand bekeken. Op het moment dat er onder bewoners, bedrijven en andere stakeholders draagvlak is, zet de gemeente zich in voor de warmtetransitie.

De integrale regisseur

Hier wordt gericht een diverse groep inwoners en andere stakeholders geconsulteerd om integraal beleid te vormen. Ingezet wordt op een co-creatie met stakeholders om op deze manier ruim draagvlak te krijgen.

De snelheid van de transitie wordt mede bepaald door de snelheid van andere opgaves binnen de gemeente. Zoals ruimtelijke en sociaaleconomische opgaves. Hierdoor worden kosten, werk en hinder tijdens de uitvoering beperkt.

De procesregisseur

In dit scenario's komt de transitievisie tot stand in samenwerking met een brede groep stakeholders. Een zorgvuldige belangenafweging is hierbij leidend in het proces. De transitie wordt in beginsel als een zelfstandige opgave benaderd, maar deze koers kan gewijzigd worden gedurende het proces. De participatie heeft in dit scenario tot doel om stakeholders te betrekken en informeren, maar ook om ze mede-verantwoordelijk te maken voor het resultaat. In het proces wordt per wijk een aanpak opgesteld, waarbij het draagvlak essentieel is. Daarnaast sluit de transitievisie aan op bestaande initiatieven in de wijk. De zorgvuldige en uitgebreide aanpak zorgt er voor dat gemeente, stakeholders en inwoners na 2030 tempo kunnen maken met de transitie.

De sturende regisseur

In de sturende rol wordt ingezet op tempo en snel een duidelijk resultaat. Vooraf wordt bepaald welke groep stakeholders nodig is om dat resultaat te behalen. De gemeente geeft leiding aan de complexe opgave. De inwoners van de gemeente Dalfsen krijgen de transitievisie ter inzage voorgelegd, maar worden bij de totstandkoming minder betrokken. In deze rol heeft de gemeente vooral als doel om duidelijkheid en helderheid te scheppen over wanneer welke wijk van het aardgas afgaat.

Voorgestelde regierol gemeente Dalfsen

Op basis van de ambities van de gemeente Dalfsen en de input van zowel interne en externe stakeholders wordt voorgesteld om voor de gemeente Dalfsen in te zetten op een combinatie tussen een de procesregisseur en de integrale regierol, waarbij:

- Inwoners en stakeholders uitgebreid geconsulteerd worden
- De warmtetransitie als een co-creatie wordt gezien voor een maximale betrokkenheid, inbreng en draagvlak
- De communicatie gericht is op het creëren van bewustwording en het bieden van handelingsperspectief
- Gewerkt wordt aan draagvlak van de warmtetransitie door integraal ook sociale, economische en ruimtelijke doelen te realiseren.
- Meerdere gemeentelijke afdelingen worden betrokken om verbinding tussen opgaven tot stand te brengen.

Financiën opstellen Transitievisie Warmte

Er is door het Rijk een bedrag van €202.101 beschikbaar gesteld in de decembercirculaire van 2019 voor de transitievisie warmte, Dit bedrag is opgenomen in de begroting. Deze bijdrage uit de decembercirculaire 2019 is een aanloopbudget en vooruitlopend op de uitkomsten van het momenteel lopende artikel 2 onderzoek van de Raad voor het Openbaar Bestuur naar de uitvoeringskosten voor de Warmtetransitie. Meer inzicht in de kosten na 2021 zullen duidelijk worden nadat het artikel 2 onderzoek is afgerond.

Daarnaast wordt waar mogelijk aanspraak gemaakt op subsidies of landelijke/provinciale ondersteuning.

Uitgangspunt is om met dit bedrag het visietraject te doorlopen.

Tijdspad

Na deze kadernota gaat er gestart worden met het opstellen van de concept transitievisie warmte. Hier zullen interne en externe stakeholders bij betrokken worden. Deze concept transitievisie warmte is naar verwachting in het eerste half jaar van 2021 gereed. Er zal gevraagd worden om input van de raad op dit concept. Eind 2021 zal de transitievisie warmte gereed zijn en vastgesteld kunnen worden.